

WIE VLEUGELS HEEFT

Gerrit Hoogstraaten

WIE VLEUGELS HEEFT

B R A I N B O O K S
UITGEVERIJ DE BROUWERIJ
MAASSLUIS
2014

© 2014 Gerrit Hoogstraaten
www.gerrithoogstraaten.nl

Omslagontwerp: Michael Tak

B R A I N B O O K S
www.uitgeverijdebrouwerij.nl

ISBN: 978 90 78905 73 8

NUR: 301

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Evelien, Rein, Marjolein en Sjaak

*Even people who've done the show often
don't realize the depth of meaning and subtext in Pippin.*

– SCOTT MILLER

INHOUD

	Proloog	11
1	Bestuursvergadering	13
2	Het stuk	20
3	Het gezelschap	23
4	De rolverdeling	32
5	Eerste lezing	43
6	De opening	61
7	Seks en liefde en een orgie	76
8	Morgenrood	93
9	Landelijk leven	107
10	De enquête	125
11	Jij kan vliegen	132
12	Toi toi toi	140
13	Open einde	147
14	Een schandalige vertoning	155
15	De grote finale	169
	Verantwoording	179

PROLOOG

De wind was gaan liggen, maar het water stond nog hoog. Er moest extra gespuid worden. De sluiswachter liep voor een vluchtige inspectie van de deuren over het loopbruggetje. Hij keek over de railing en verwachtte het donkere wateroppervlak met haar mysterieuze glans in het licht van de bouwlampen die op het terrein achter hem net waren aangegaan, zoals elke ochtend om deze tijd.

Maar vandaag was het anders. Er dreef iets groots en schemerwits in het donker, een dode zwaan misschien. Het waren vleugels, maar niet van een zwaan, zag hij toen hij beter keek. Prachtige vleugels waren het, samengesteld uit bruine en witte veren met een brede zwarte bies, de vleugels van een adelaar. Ze lagen uitgespreid met een spanwijdte van bijna drie meter plat op het water.

Hoe kwam zo'n enorme vogel in vredesnaam hier in het water terecht? Toen zag hij handen die de vleugels vasthielden, aan lussen die door de stroming bijna waren losgetrokken. Hij zag de ruggen van krampachtig gebalde vuisten, vingers die zich om de lussen sloten. Daarna het lichaam, alsof het nu pas boven kwam.

De sluiswachter sloeg een kruis en boog dieper over de railing. Recht onder hem was het hoofd dat zacht tegen de stalen wand van de sluisdeur bonkte. De grote vleugels schoven in de kabbelende golfslag heen en terug over de schouders waaraan ze verbonden waren, alsof ze nog een laatste poging wilden wagen het zware lichaam uit het water te tillen en er klapwiekend mee op te stijgen...

1

BESTUURSVERGADERING

Ik ben een onbewogen beweger, laat ik dat vooropstellen. Ik wil daarover geen misverstanden. En geen beschuldigingen. Als ik voor Frank inderdaad het oog van de orkaan ben geweest, zoals sommigen beweren, dan is dat nog steeds niet hetzelfde als de storm in zijn hoofd die hem van de kade blies. Ik ga me hier niet verdedigen. Ik vraag ook niet om een oordeel. Ik ga nu gewoon vertellen hoe het is gegaan.

Frank Mulder was decorbouwer bij het musicalgezelschap waar ik regisseerde. Ik ben een keer in de werkplaats geweest waar hij een eigen opslag had, het leek me een sociale werkplaats. Ik heb nooit precies begrepen of hij daar nu werkte met behoud van zijn uitkering of dat de vereniging er een ruimte huurde waar hij zijn gang kon gaan. Ik had het hem kunnen vragen, maar dat heb ik niet gedaan.

Wonderlijk toch met hoe weinig kennis de meeste mensen zichzelf al in staat achten een ander te doorgronden, ik vorm daarop geen uitzondering. Maar Frank leefde in zijn eigen wereld, vlak naast die van ons, waardoor je niet meteen in de gaten had dat er in zijn wereld iets heel anders werd ervaren dan wij dachten. Ik spreek nu vooral voor mezelf, al bestaat hierover uiteraard consensus. Onze wereld is de normale wereld, de zijne

niet. Hij zal allicht het omgekeerde hebben gevonden en met evenveel recht van spreken, maar hij stond daarin wel alleen. Voor ons werd zijn gedrag soms onvoorspelbaar, dat was wat hem betreft zijn enige probleem.

Met die grilligheid werd ik al bij onze eerste kennismaking geconfronteerd. Ik was aanwezig bij de bestuursvergadering ten huize van Bert Noord, de voorzitter, waar het nieuwe stuk besproken zou worden. Het zou meteen ook gaan over decor en kostuum, deze groep wist van aanpakken. Het was nog niet helemaal zeker dat ze mij als regisseur zouden aanstellen, maar er waren, werd me meegedeeld, nog geen andere kandidaten uitgenodigd voor een tweede gesprek.

We bespraken mijn ideeën voor het decor. Frank zat er wat deemoedig bij. Ik wist niet goed of ik me nu speciaal tot hem moest richten of juist niet. Ik schatte hem in als zo iemand die weinig zegt en die je niet in verlegenheid moet brengen door hem om commentaar te vragen. Zijn zwijgen alarmeerde me niet. Een doener, geen prater, dacht ik.

Ik legde mijn map met tekeningen op tafel. Ze werden welwillend bekeken en één voor één aan Frank doorgeschoven, die zijn kennersoog erover liet gaan. Een vredig tafereel, tot hij ineens zijn rug kromde en zijn hoofd naar voren boog.

‘Dit zint me niet,’ brieft hij met een gezicht alsof hij azijn rook. Hij sloeg met de rug van zijn hand op mijn papieren. ‘Dit zint me totaal niet!’

In de stilte die na zijn woorden viel, stond hij op, schoof met een ruk zijn stoel naar achteren en liep met grote stappen door de kamer naar de open keuken en terug, als een getergde gorilla. Ik zat verstomd van verbazing.

‘Dit is toch niet normaal man!’ tierde hij met een plotselinge kwaadheid die het woord normaal een explosieve lading gaf.

‘Daar gaat een hoeveelheid werk in zitten, daar heb ik helemaal geen tijd voor! En alles van hout, wat denk je dat dat kost? Het is elk jaar hetzelfde gesodemierter maar dit jaar is het gewoon idioot!’

Ik hapte naar adem, dit was ronduit onbeschoft. Ik keek naar de voorzitter om hulp, maar die bleef, net als de anderen, geduldig zitten luisteren hoe Frank mijn hele plan volkomen onderuit haalde. Een frontale aanval op mijn persoon, iets anders kon ik er niet van maken. Ze schenen het de normaalste zaak van de wereld te vinden. Dit waren hier zo de omgangsvormen, ik moest er maar aan wennen. Er was geen reden zich tegenover mij te verontschuldigen. Een beetje regisseur moest met zulke figuren wel om kunnen gaan. Was het theater? Zaten er jarenlange frustraties achter waar ik natuurlijk geen weet van had?

‘Het dondert ook niet,’ eindigde Frank zijn tirade even plotse-ling als hij haar was begonnen. Hij griste mijn tekeningen van tafel en stak ze in zijn tas. ‘Geef ook maar mee die zoi. Ik kijk wel. Iemand al een biertje?’

Het was dus theater. Het gezelschap lachte opgelucht, de uitbarsting had in hun ogen niet lang geduurd. En nu we dan weer op één lijn zaten: ze maakten zich vooral zorgen over wat dat dan wel allemaal niet moest gaan kosten! Een steiger inhuren, dat was nog tot daar aan toe. Ze kenden wel iemand. Maar al dat hout, Frank had daar een punt. Kon dat niet anders? Hout was duur.

Ik deed maar alsof de woedende woordenstroom die ons zojuist had overspoeld net zo van mij was afgeleden als van de anderen en verdedigde mijn plannen alsof ze niet al volledig van tafel waren geveegd. De zetstukken die ik had bedacht, zouden in steeds andere opstellingen een steeds wisselend speelvlak vormen. Als dat nu meteen al werd afgeschoten, was dat wel heel erg jammer.

Ze waren niet overtuigd. Waarom zou dat zo jammer zijn? Het was de vraag waarop ik had gerekend, ik legde mijn hoogste troef op tafel. Niet iedereen kon een belangrijke rol spelen in dit stuk. Ik had al vaak meegemaakt dat enthousiaste leden chagrijnig werden en afhaakten omdat ze tijdens repetities de meeste tijd aan de kant zaten. Bij mij waren de figuranten het volk dat de omgeving verandert door steeds zelf met die zetstukken in de weer te zijn. Zo kwamen ze veel in beeld, ze betaalden hun contributie per slot van rekening niet om van familie, vrienden en kennissen straks te horen: nou zeg, ik heb je amper gezien!

De bestuursleden lachten zuinig. Ze waren er niet zo stil van als ik had gehoopt. Een beetje rondsjouwen met de rekwisieten, het was niets nieuws. Bovendien was er ook veel te zeggen voor de stelling: hoe minder mensen op het toneel hoe beter – zo had de vorige regisseur het aangepakt. Klein uitgelichte scènes, en alleen daar waar ze echt functioneel waren, het hele gezelschap op. Het koor stond de meeste tijd achter de coulissen. Het was prachtig geweest.

‘Dan heb je het ook nog over een rijdend platform,’ nam de penningmeester voor het eerst deze avond het woord. ‘Dat begrijp ik niet helemaal...’

Ervan overtuigd dat ik al te veel terrein had verloren, probeerde ik uit te leggen wat ik daarmee bedoelde. Het ging om een breed mobiel podium dat met alle hoofdrolspelers erop in het openingslied door het volk, de figuranten dus, aan touwen het toneel op moest worden getrokken. Ik had het beeld voor me van een wagen in een middeleeuws wagenspel. Ook het volledige combo moest er op, dat zou daar verder de hele voorstelling door in beeld blijven – ik wilde de muzikanten op sommige momenten bij het spel betrekken. Maar hoe gingen we dat uitvoeren? Ik was zelf degen die de vraag stelde. Een platte boerenkar, waar we dan eerst de mest van af moesten krabben? Of moesten we

iets in elkaar knutselen met pallets en het onderstel van een paar kinderwagens? Ik zei maar wat om ze aan het lachen te maken...

Tot mijn verbazing ondervond nu juist dit idee weinig weerstand. Ze kwamen zelfs spontaan met een praktische oplossing voor een probleem waar ik nog niet eens aan had gedacht: hoe je een platform op wielen stabiel genoeg krijgt voor een drumstel. Het gevaarte mocht niet wiebelen als het eenmaal stond, het moest zo ongeveer als een caravan op pootjes worden gezet. Maar het was natuurlijk geen gezicht als een of andere toneelknecht die pootjes moest gaan staan uitdraaien! Of zat dat ook al in mijn encensering?

Voor ik een antwoord kon verzinnen, keek Bert met een gezicht vol voorpret de kring rond.

‘Kennen jullie het verhaal van die Belg die zijn camion onder een viaduct had klemgereden?’ vroeg hij. ‘Niet? Nou, niemand wist hoe ze die Vlaamse reus weer los moesten krijgen zonder verdere schade aan te richten. Ze stonden van alles te bedenken, tot een klein meisje dat daar toevallig aan het spelen was ze aan de mouw trok en met de oplossing kwam. Jullie moeten gewoon wat lucht uit de banden laten lopen, zei ze. Dan zakt de vrachtwagen vanzelf zo ver dat hij op eigen kracht uit de tunnel kan worden gereden. Niet te geloven dat ze zelf niet op dat idee gekomen waren, want het werkte hoor! Een meisje nota bene!’

Bert was trots op zijn verhaal.

‘Dus zo gaan we het doen. We maken er vaste pootjes onder die net boven de grond zweven zolang de kar rijdt, eenmaal op de juiste plek laten we de banden leeg lopen en komt hij vanzelf netjes op zijn pootjes terecht. Na de voorstelling pompen we de banden weer op.’

Frank krabbelde wat op een papiertje en liet ons zien wat hij had getekend.

‘Helemaal goed,’ zei Bert.

Ik pruttelde nog wat tegen. Oorspronkelijk had ik gewild dat we de kar de hele voorstelling door mobiel hielden zodat hij alle kanten op kon. Maar inderdaad, met gewiebel had ik geen rekening gehouden. Alleen: hoe kon het dat we het hier zo snel over eens waren?

Ze gniffelden onder elkaar en ze gingen het me nu uitleggen. De decorploeg had voor de vorige produktie, Anatevka, een paar karren geleend bij een boer die zijn bedrijf ging moderniseren en ze toch al van de hand deed. Ze dachten er met plezier aan terug. Dat jaar was er een fantastisch creatief team geweest, hadden ze dat al gezegd? De regisseur had overal zo zijn mannetjes gehad, wat die niet allemaal voor elkaar had gekregen! Eén kar hadden ze gehouden, die moest dan alleen iets breder worden gemaakt, allemaal geen probleem.

Ik klapte van verbazing in mijn handen. Bert sloeg even zijn arm om mijn schouders en drukte me tegen zich aan. Toen werden we weer serieus. Want nogmaals, dat hout, dat ging geld kosten. Kostuums had al aangegeven dat ze dit jaar niet weer de sluitpost wilden zijn.

Mijn gedachten dwaalden af. Het waren altijd dezelfde die hun handen uit de mouwen staken. Het is de jammerklacht van elke vereniging. De meeste leden zijn eenzijdig consumptief ingesteld. Ze komen voor de gezelligheid en zijn pas echt tevreden als zonder al te veel inspanning hun ster kan stralen. Zolang de regisseur nou maar precies weet wat hij doet, het decor niet al te veel werk oplevert en de kostuums zonder al te veel moeite in elkaar zijn te flansen, is het goed.

Aan het eind van de avond zag ik kans alsnog mijn glazen in te gooien. We zaten in een soort nagesprek, het informele gedeelte, altijd het gevaarlijkste moment. Ik vertelde openhartig dat mijn 'zoekende' stijl van regisseren niet voor iedereen meteen even

aansprekend zou zijn. Ik zag ze aarzelen, Bert bladerde besmuikt in de paar geprinte e-mails die ze op hun vacature hadden binnengekregen. Er was toch nog een candidate, zeiden ze haast meer tegen elkaar dan tegen mij... Ik zou het dan afwachten, zei ik.

In de trein terug naar huis besloot ik bij mezelf dat dit, als het doorging, mijn laatste regie bij een amateurgezelschap zou zijn. Ik had daar mijn plafond wel bereikt. Als ze me afbelden, hield ik er meteen helemaal mee op. Het was geen roeping, het was ooit toevallig op mijn pad gekomen. Waarom zou ik er eigenlijk nog een keer aan beginnen? Zat ik weer een jaar opgescheept met zo'n stel onnozele harken en een halvegare.

Het was ook maar de vraag of het nog wel te combineren viel met mijn bezigheden overdag. Ik had sinds kort een baantje bij een callcenter van een grote zorgverzekeraar. Er moest brood op de plank. En ik wilde de tijd die overbleef liever besteden aan het schrijven dan aan het regisseren van amateurgezelschappen. Niet dat het schrijven mij ooit meer had gebracht dan een mooie collectie standaardafwijzingen, met dank voor het in onze uitgeverij gestelde vertrouwen. Maar het was voor mij niet anders dan zoals het voor Pepijn is als hij zijn eerste solo zingt: Wie heeft niet zo zijn dromen, wie houdt er niet aan vast...

Je baantje, en schrijven, hoorde ik Joosje's commentaar al voordat ik haar mijn dilemma had voorgelegd. Daar zou ik me dan maar op concentreren. En wat dat baantje betreft, waarom zou je niet wat beters zoeken?